

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Student: Jan Bubanec

Název práce: Dobrovolná služba vlasti – zájem o vstup do aktivní zálohy AČR v době krize

Jan Bubanec si za téma své bakalářské práce zvolil aktuální a v českém kontextu doposud jen okrajově zkoumané téma motivací lidí jež vstupují do aktivních záloh armády ČR a absolvují dobrovolné vojenské cvičení, a to v době krize související s ruskou invazí na Ukrajinu.

Práce má klasickou struktur, tedy úvod, teoretickou část, metodologii, empirickou část a závěr. V úvodu autor přibližuje téma své práce a zdůvodňuje relevanci tématu.

V teoretické části práce autor přibližuje řadu témat prostřednictvím vhodně zvolené odborné literatury. Při čtení této části a následně také části metodologické a empirické jsem si však kladla otázku, proč a jak byla témata, která jsou představena, zvolena. Celá práce, a to jak část teoretická, tak empirická na mě působí jako kaleidoskop řady zajímavých témat, která se vztahují k tématu aktivních záloh, ale nevytvářejí jasný rámec zkoumání jednoho určitého problému. Ve výzkumných otázkách se jako hlavní výzkumný problém objevuje problém motivací zájemců o službu v AZ / účasti na DVC. Ale jak v teoretické části práce, tak v empirické je to jen jeden z problémů, který autor uvádí.

K teoretické části práce má čtyři obsahové komentáře k diskusi u obhajoby:

- 1) Teoretická část práce začíná vymezením služby vlasti jako dobrovolné občanské participace. Je však otázkou, zda lze účast na aktivních zálohách armády ČR zkoumat s využitím konceptu občanské participace, potažmo dobrovolnictví, tak autor činí. Participace v aktivních zálohách armády ČR se děje sice dobrovolně, ale v rámci sektoru státu, nikoli sektoru občanské společnosti (jako byla participace např. v rámci zmiňovaného Junáka či Sokola). Dále je účast v AZ placená. Součástí reformy koncepce AZ, po které došlo k nárůstu zájmu o tuto aktivitu, bylo i zvýšení finanční odměny. Zdá se tedy, že odměna je pro účastníky důležitá a otázkou tak je, zda je pak možné aktivitu považovat za dobrovolnictví. Je pravda, že většina autorů (Burian, 2012; Komendová, 2014; Stehlíková, 2018; Stejskal, 2015) se shodují na tom, že AZ lze nahlížet jako určitý typ dobrovolnictví (s.31), ale v textu mi chybí jasnější diskuse, z jakého definičního hlediska lze tento typ participace chápat jako dobrovolnictví.
- 2) Jedním z definičních prvků OS je také nenásilí (občanská = civilní), ale armádu je možno považovat za státem organizované násilí. Nabízí se tak otázka, zda může tedy být služba v AZ považována za součást OS? V jakém smyslu? Není to vůbec jednoznačné.
- 3) Dále autor píše v teoretické části o službě v armádě jako o firemním dobrovolnictví. Ve chvíli, kdy firma platí svým zaměstnancům za dobrovolnickou činnost, tak nejde z definice dobrovolnictví, ale jde o součást firemní filantropie, kdy dárce je firma. Tedy v případě armády by tedy mělo jít o armádní filantropii, pokud by tento koncept měl být využit. Otázka je, zda to takto dává smysl.
- 4) Stěžejním problémem dle hlavní výzkumné otázky jsou motivace zájemců o službu v AZ / účast na DVC (s.45). Tomuto tématu se autor věnuje v kapitole 5. Vybral si

k tomu koncept postmoderní armády Zetochy. Otázkou je, proč byla vybrána právě tato typologie motivací, když se jedná (podle textu) o typologii, která vznikla na základě výzkumu profesionálních vojáků, a nemusí tak zahrnovat důležité kontexty jednání spojený s dobrovolností a neplacenou prací.

Autor vhodně volí a zdůvodňuje metodologii svého výzkumu. Je výborné, že shromáždil data prostřednictvím různých technik sběru dat (pozorování, polostrukturované rozhovory, analýza dokumentů). Ocenila bych jen, kdyby bylo více prostoru věnováno ozřejnění toho, jak byly voleni aktéři pro rozhovor (konstatování, že šlo o „účelový výběr dle vlastní úvahy“ není metodologicky přesné, s.46) a jaké a kolik dokumentů bylo využito pro analýzu.

Empirická část pro mě byla zajímavý kaleidoskopem témat, která autor představuje s využitím bohatých dat z různých zdrojů. Jedná se o témata jako: povědomí o AZ/DVC, představy o vlasti, armádě, atd.

Při čtení jsem musela přemýšlet, jak se témata vztahují k hlavní výzkumné otázce, která cílí na motivace, proč byla zařazena právě uvedená témata. Samotným motivacím byla věnována jedna kapitola, kde autor využívá již zmíněnu typologii dle Zetochy, jejíž použití sám autor komentuje jako ne zcela funkční. Nabízí se např. možno využít spíše některou s typologií vytvořenou v rámci výzkumu dobrovolné participace občanů, kterou představují ve své knize Frič a Pospíšilová, kterou autor zná.

Součástí kapitoly o motivacích je také téma vlivu respozibilizace. Autor ve svých zjištěních uvádí, „...pokud je respozibilizační styl vládnutí zdrojem touhy občanů participovat na obraně, bylo by vhodné začít v této oblasti s kategorií respozibilizace aktivně pracovat.“ (s.70). Dávám k diskusi jiný úhel pohledu, který se diskutuje v odborné literatuře o dobrovolnictví v posledních letech. Řada autorů zdůrazňuje potřeba diskuse o přesouvání odpovědnosti za oblasti politik, které zajišťoval státu, na jednotlivce a upozorňuje, že na jedné straně se utváří prostor pro dobrovolnou participaci občanům, ale na druhé straně se přesouvá také zodpovědnost státu za politiky, které by měl nést zodpovědnost, na občany, což je možné považováno za selhávání státu.

Navzdory uvedenému, autor napsal bakalářskou práci, v rámci které dobře pracuje s odbornou literaturou, předkládá bohatá data, která vhodně interpretuje s využitím teoretických konceptů a přináší zajímavý vhled do problematiky AZ v době krize. Práce je psaná srozumitelným, odborným jazykem a po formální stránce splňuje všechny požadavky.

Proto ji navrhuji hodnotit před obhajobou výborně/velmi dobře

Magdaléna Štovićková

V Praze 9.6.2023